

AKILLI İÇERİK OLMADAN;

AKILLI TAHTA,

TEKNOLOJİK BİR TAHTA

OLMAKTAN

ÖTEYE GEÇEMEZ..!

a akıllı ders defteri
akıllı tahta içeriği

ELFi YAYINCILIK
Elmas Fikirler

YAYIN KURULU

Hazırlayanlar

Hilal KİBAR, Aylın GÜRLEK

YAYINA HAZIRLAYANLAR KURULU

Kurumsal Yayınlar Yönetmeni

Saime YILDIRIM

Kurumsal Yayınlar Birimi – Dizgi & Grafik

Mustafa Burak SANK & Ezgi GÜLER & Meltem TEMEL

Sumru ALMACAK & Gamze KAYA & Pınar KORKMAZ

Yasin ÇELEBİ & Reyhan KARAHASANOĞLU

Baskı - Cilt

Neşe Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Tic. A.Ş.

Adres:Akçaburgaz Mh. Mehmet Deniz Kopuz Sk. No:17

3.Bodrum Esenyurt / İSTANBUL

Yayıncı Sertifika No: 32077

Matbaa Sertifika No: 22861

ISBN: 978-605-9213-19-6

İstanbul – 2015

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Elfi Yayıncılık'a aittir. Kısmi de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Copyright © Tüm Hakları Saklıdır.

9.SINIF

TARİH

AKILLI DERS DEFTERİ

Defterlerimizi Tanıyalım

Neler Öğreneceğim?

Ünite konularının belirtilerek soru tarzında öğrencinin ilgisini çekecek şekilde yazıldığı bölümdür.

Örnek

Konu ile ilgili verilen örnekler bölümüdür.

Dikkat

Konu ile ilgili dikkat edilmesi gereken, uyarılar, notlar vb.

Notlarım

Öğrencinin akıllı defter üzerinde not tutması için ayrılan bölümlerdir.

Çöz Öğren

Derste işlenen konuların öğrenilip pekiştirilmesi için öğrencilerin çözeceği açık uçlu veya çoktan seçmeli sorulardır.

Haydi Sen Yap

Derste işlenen konular ile ilgili öğrencilerin bireysel, arkadaşlarıyla veya ailesiyle birlikte gerçekleştirebileceği ders dışı müze önerisi, roman tavsiyesi, atölye çalışması, bilimsel çalışmalar, vb. içeriklerin yer aldığı hareketli kutudur.

Defterlerimizi Tanıyalım

Bunları Biliyor Musun?

Konu ile ilişkili gerçek hayattan merak uyandıracak ilginç bilgiler bölümüdür.

Etkinlik Sayfam

Ders esnasında öğrencilerin bireysel veya grupta çalışacağı konu ile ilgili üst düzey düşünme becerileri kazandıran çalışma sayfasıdır.

Ne Kadar Öğrendim?

İlgili ünitedeki bölümleri veya konuları öğrencinin ne kadar öğrendiğini test edecek açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan bölümdür.

Biraz Ara Verelim

Konu ile ilgili oyun, bulmaca, zeka soruları vb. eğlence köşeleridir. Ünite sonunda veya konu aralarında olabilir.

Ünite Özetim

Ünitenin sonunda yer alan üniteyi özetleyen kavram ağlarıdır.

Ünite Değerlendirme

Ünite sonunda ilgili üniteye tüm bölümleri ve konu / kavramları içerecek şekilde klasik ve / veya test türündeki soruları içeren bölümdür.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE : TARİH BİLİMİ

Tarih Bilimine Giriş	10
Tarih Yazıcılığı	19
Tarihin Faydalandığı Bilim Dalları	21
Etkinlik Sayfam	26
Ne Kadar Öğrendim	29
Ünite Özetim	31
Ünite Değerlendirme	32

2. ÜNİTE : UYGARLIĞIN DOĞUŞU VE İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI

Tarihi Çağlara Giriş	38
İlkçağ Uygarlıkları	43
Ne Kadar Öğrendim	50
Biraz Ara Verelim	60
Etkinlik Sayfam	61
Ne Kadar Öğrendim	63
Ünite Özetim	65
Ünite Değerlendirme	66

İÇİNDEKİLER

3. ÜNİTE : İLK TÜRK DEVLETLERİ

Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı	76
Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri	78
Diğer Türk Devletleri ve Toplulukları	83
İslamiyet Öncesi Türklerde Kültür ve Medeniyet	85
Etkinlik Sayfam	87
Ne Kadar Öğrendim	88
Ünite Özetim	89
Ünite Değerlendirme	90

4. ÜNİTE: İSLAM TARİHİ VE UYGARLIĞI

İslamiyet'in Doğuşu ve İlk İslam Devletleri	96
Dört Halife Dönemi	101
Emeviler	103
Endülüs Emevileri	104
Abbasiler	105
Türk ve İslam Bilginleri	107
Etkinlik Sayfam	108
Ne Kadar Öğrendim	110
Ünite Özetim	111
Ünite Değerlendirme	112

İÇİNDEKİLER

5. ÜNİTE: TÜRK - İSLAM DEVLETLERİ

Türklerin İslamiyet'i Kabulü	118
İlk Türk İslam Devletleri	120
Türk - İslam Kültürü	126
Etkinlik Sayfam	131
Ne Kadar Öğrendim	134
Ünite Özetim	136
Ünite Değerlendirme	137

6.ÜNİTE: TÜRKİYE TARİHİ

Malazgirt Savaşı'ndan Sonra Anadolu'da Kurulan	
İlk Türk Devlet ve Beylikleri	146
Türkiye Selçuklu Devleti	148
Haçlı Seferleri	149
Anadolu Selçuklu Kültür ve Medeniyeti	154
Etkinlik Sayfam	157
Ne Kadar Öğrendim	159
Ünite Özetim	161
Ünite Değerlendirme	162

Ünite 1

TARİH BİLİMİ

Neler Öğreneceğim?

1. Tarih Biliminin Konusu ve Özellikleri
2. Türklerin Kullandığı Takvimler
3. Tarih Yazıcılığı Çeşitleri
4. Tarihe Yardımcı Bilim Dalları

Tarih Bilimine Giriş

Kavramlar

OBJEKTİF: Tarafsızlık, bireyin kişisel görüşlerinden bağımsız olmasıdır.

KAYNAK: Araştırma ve incelemede yararlanılan belge.

KANIT: Bir şeyin doğruluğu, gerçekliği konusunda bilgi veren belge, delil, iz.

YÖNTEM: Yöntem ya da metot en genel tanımıyla, bir amacın gerçekleştirilmesi için izlenen yol ya da usuldür.

VAKANÜVİS: Osmanlı İmparatorluğu zamanında saltanatın tarihî olayları kaydetmekle görevlendirdiği kişilere verilen isimdir.

EKOL: Bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım, okul.

TARİH FELSEFİ: Tarihin kavramsal bir bakış açısıyla yorumlanması.

TARİH YAZICILIĞI: Dünyanın, milletlerin yada ülkelerin savaşlarını, anlaşmalarını, önemli olaylarını ve bütün tarihi olaylarını kaydeden devlet tarafından görevlendirilen kişilere **tarih yazıcısı** denir. Bu işe ise tarih yazıcılığı denilmektedir.

1. İnsan ve Tarih

İnsan toplumlarının geçmişteki yaşayışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, oluşturdukları kültür ve uygarlıkları, yer ve zaman belirterek, neden – sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayanarak objektif bir biçimde inceleyen ve anlatan sosyal bir bilim dalıdır.

Çöz Öğren

Tanım : Tarih, insan toplumlarının geçmişteki yaşayışlarını, uğraşlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, yer ve zaman göstererek neden - sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bir bilimdir.

Durum : İslamiyet'in hızlı yayılmasında diğer din ve inançlara karşı gösterilen hoşgörünün payı büyüktür. Avrupa'da ve Asya'da ezilmiş ve horlanmış insanlar Müslümanları kurtarıcı olarak karşıladılar.

Yukarıda verilen durumda tarihin tanımında yer alan öğelerden hangisine değinilmemiştir?

- A) İnsan ilişkileri
- B) Neden – sonuç ilişkileri
- C) Yer
- D) İnsan toplumlarının yaşayışları
- E) Zaman

Notlarım

2. Tarihin Konusu

Tarihin konusu her yönden insanın geçmişidir.

Tarihi Olay

Notlarım

Tarihi Olgu

Dikkat

Malazgirt Savaşı bir olaydır. Bu olay sonucunda Anadolu'nun Türkleşmesi ise bir olgudur.

3. Sebep - Sonuç İlişkisinin Önemi

Bunları Biliyor Musun?

I. Dünya Savaşı sonucunda yenilen Almanya'nın savaş sonucundaki şartlardan kurtulmak için izlediği saldırgan politika II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.

Çöz Öğren

Tarihte, sürekli görülen hiçbir şey değişikliğin etkisinden kurtulamaz.

Ne kadar birdenbire ve şiddetli olursa olsun hiçbir değişiklik de dün ile bugün arasındaki sürekliliği bozamaz.

Yalnız bu görüşe dayanarak,

I. Tarih kanıtlayabildiği olayları anlatır.

II. Tarihte hiçbir olay aynen tekrarlanmaz.

III. Tarihi bir olay, kendinden sonraki tarihi olayı etkiler. **Yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

4. Tarih Biliminin Yöntemi

Tarih biliminin kendine özgü yöntemleri vardır.

Tarihi olayları araştıran bir tarihçi sırasıyla aşağıdaki yöntemleri uygular.

-
-
-
-
-

Notlarım

Notlarım için boş alanlar.

Dikkat

Tarihi olaylar tekrar edilemez. Bundan dolayı deney ve gözlem metodundan yararlanılmaz.

a. Kaynak Arama

Kaynaklar iki grupta incelenir:

A. Kapsadıkları Bilginin Değerine Göre Kaynaklar

1. Ana Kaynaklar (Birinci El Kaynaklar):

1. Ana Kaynaklar (Birinci El Kaynaklar) için boş alanlar.

2. İkinci El Kaynaklar

2. İkinci El Kaynaklar için boş alanlar.

B. Malzemenin Türüne Göre Kaynaklar

1. Sözlü Kaynaklar

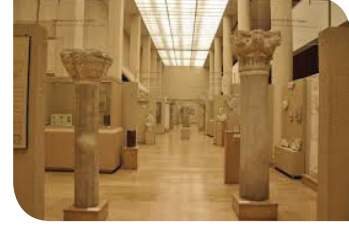
2. Yazılı Kaynaklar

3. Sesli ve Görüntülü Kaynaklar

4. Kalıntılar

Notlarım

b. Tasnif (Sınıflandırma): Verilerin düzenlenmesi.

c. Tahlil (Çözümleme): Verilerin yeterliliği.

d. Tenkit (Eleştiri): İkiye ayrılır.

Dış Eleştiri : Kaynağın dış özelliklerine ilişkin yapılan eleştiridir.

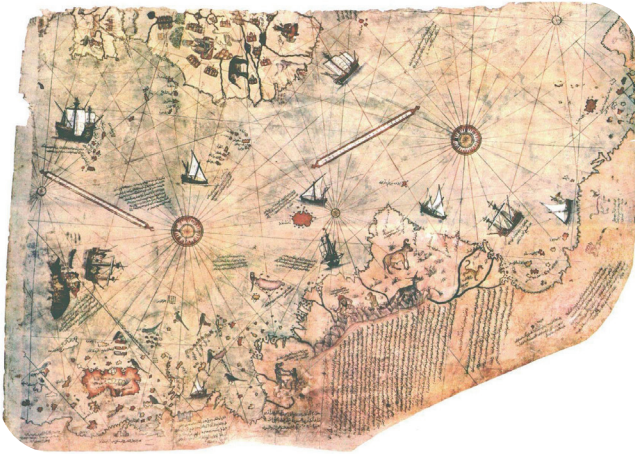
İç Eleştiri : Bilgilerin güvenilirliği için yapılan eleştiridir.

e. Sentez (Birleştirme): Yeni tarihi hükümlere varılır.

Tarihi Olaylar İncelenirken Uyulması Gereken Kurallar

1. Olayın üzerinden belli bir zaman geçmelidir.
2. Olayın meydana geldiği yerde araştırma yapılmalıdır.
3. Belgeler objektif olarak açıklanmalıdır.

Etkinlik Sayfam

Babil kralı Nebukadnetsar ülkesindeki bütün kahinleri toplayıp gördüğü kötü rüyayı yorumlamalarını emreder. İyi yorumlayan mükafatlandırılacak, kötü yorumlayan cezalandırılacaktır. Kahinler çaresiz toplanıp kraldan gördüğü rüyayı anlatmasını isterler. Nebukadnetsar ne dese beğenirsiniz : "Unuttum!" Ve ardından ilave eder : "Rüyayı siz bana anlatın ki, yorumlayıp yorumlamayacağınızı anlayayım!"

Notlarım

Bu hikayede anlatılan kahin ile tarihçinin ortak yanı nedir?

... Bu bakımdan her tarihçi ister istemez, kendi bilgisine, kavrayış gücüne, dünya görüşüne, ideolojisine, gelecek tasavvuruna vb. uygun olguları seçecek, yani tarihi yorumlayarak bir çeşit felsefe yapacaktır. İşin gerçeği, insanlık bir tarih düşü görmüş fakat Nebukadnetsar gibi, ne gördüğünü unutmuştur; esasen ne gördüğünden çok, gördüğü rüyanın yorumuyla ilgilenmektedir. Tarihçiler için de, onların ortaya koyacağı bilgiye ihtiyaç duyan ak-siyon adamları için de önemli olan, rüyanın kendisi değil, bugünü ve geleceği nasıl etkilediği ve etkileyeceğidir.

(Beşir Ayvazoğlu, Yaza Yaza Yaşamak, Ötüken Yayınları, s. 112)

5. Tarihin Tasnifi (Sınıflandırılması)

"Araştırmayı, incelemeyi, öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştırmak için sınıflandırma üçe ayrılır."

1. Zamana Göre Sınıflandırma

---

2. Mekâna (Yere) Göre Sınıflandırma

---

3. Konuya Göre Sınıflandırma

Dikkat

Tarih türleri, yalnız yere, zamana ya da konularına göre ayrılmayabilir. Bazen yer ve zaman bazen de zaman ve konu bir arada olabilir.

Örneğin, Orta Çağ Avrupa Tarihi

Notlarım

Örnek

Aşağıdakilerden hangisinin oluş zamanı diğerlerine göre daha belirgindir?

- A) Türkiye Şubat ayının 28'inde NATO'ya girmiştir.
- B) Atatürk XIX. ve XX. Yüzyıllarda yaşamıştır.
- C) Kars Antlaşması Ekim ayının birinci yarısında imzalanmıştır.
- D) Yazı, günümüzden yaklaşık beş bin yıl önce bulunmuştur.
- E) Türkiye, 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Çözüm:

A, B, C ve D şıkkında kesinlik yok fakat E şıkkında 1932 netlik içerir. Cevap E şıkkıdır.

Örnek

XX. yüzyıl başlarında tarihçiler çalışmalarında devletler arasındaki rekabet ve çekişmelere bakarak yakın gelecekte büyük bir savaşın çıkacağı üzerinde durmuşlardır. **Bu durum tarihin aşağıdaki özelliklerinden hangisine aykırıdır?**

- A) Tarih olayların nedenleri üzerinde durur.
- B) Tarih geçmişte meydana gelen olayları inceler.
- C) Tarih olayların zamanını belirler.
- D) Tarih olayların neden sonuçları üzerinde durur.
- E) Tarih olayların gerçekleştiği coğrafyayı belirler.

Çözüm:

Verilen bilgide gelecek vurgu yer almaktadır. Bu geçmişteki olayları inceler cümlesine aykırıdır. Cevap B şıkkıdır.

Çöz Öğren

Bir tarihi olayda rolü olanların katkılarının doğru olarak değerlendirilebilmesi için aşağıdakilerden hangisinin göz önünde tutulması gerekir?

- A) Olayın geçtiği zamandaki koşulların
- B) Başka olaylarla benzerliklerin
- C) Olayla ilgili değişik yorumların
- D) Olaydan sonra kaç yıl geçmiş olduğunun
- E) Eleştirinin yapıldığı günün koşullarının

6. Zaman ve Takvim

- Zamanın bölümlere ayrılmasına ..... denir.
- İlk takvimi eski Mısırlılar yapmıştır.

Takvimin gelişiminde rol oynayan toplumlar:

Mısır
İyon
Yunan
Roma

7. Türklerin Kullandığı Takvimler

On İki Hayvanlı Takvim:

- Türklerin kullandığı ilk takvimdir.
- Yıllar sayı ile gösterilmez.
-
-

Notlarım

Bunları Biliyor Musun?

Çinlilerin de kullandığı bu takvim bir çok Türk topluluğu tarafından da kullanılmıştır. Başlangıçta ay yılı esaslı olan bu takvim Köktürk'ler tarafından Güneş Yılı'na çevrilmiştir.

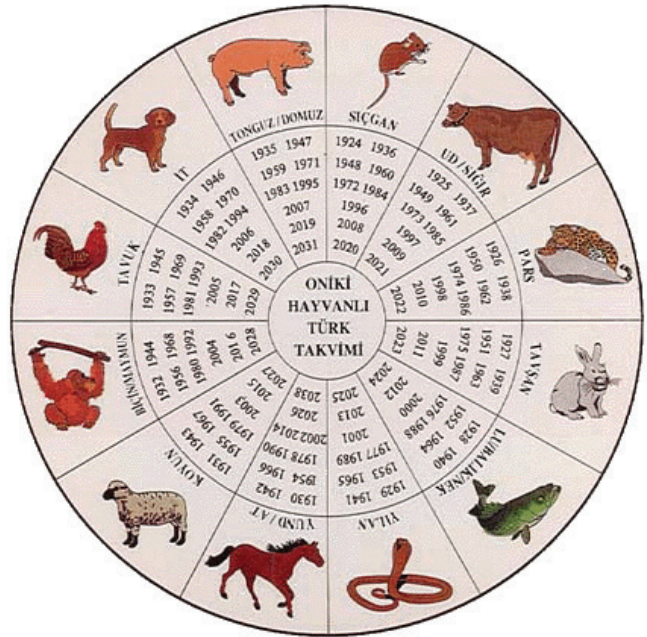
Hicri Takvim:

-
-
-
-
-
-

Haydi Sen Yap

Türklerin kendilerine ait On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ni hazırlayıp kullanmalarının gelişmişlik seviyesine etkisi nedir? Yorumlayınız.

Celali Takvim:

- Güneş yılı esaslıdır.
- 1079 yılı başlangıç kabul edilir.
- Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah adına hazırlanmıştır.
- Mali işlerde kullanılmıştır.

Rumi Takvim:

- Güneş yılı esaslıdır.
- Başlangıç tarihi Hicret kabul edilir.
- Mali işlerde kullanılır.
- Ocak 1982'ye kadar kullanılmıştır.

Dikkat

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra ay yılı esaslı Hicri Takvim'i kullanmışlardır.

Miladi takvim:

-
-
-
-
-
-

Notlarım**Haydi Sen Yap**

Tarih biliminin birlik ve beraberliği sağlamadaki rolünü söyleyiniz.

8. Tarih Öğreniminin Önemi

1. İnsanların düşünme yeteneklerini geliştirir.
2. İnsanların kültür seviyelerini yükseltir.
3. Manevi değerlerin yükselmesini sağlar.
4. İnsanlarda aile, ülke ve millet sevgisini güçlendirir.
5. İnsanların, aile, millet ve vatan sevgisinin yanında barış içinde yaşama fikrini güçlendirir.
6. Geçmişteki olayları değerlendiren insanlar, geleceklere çok daha iyi yön verirler.
7. Devletlerarası ilişkileri düzenler.
8. Olaylara geniş açıdan bakarak, yapıcı, hoşgörülü ve yararlı olmayı öğretir.
9. Tarih insanlığın hafızasıdır.
10. Tarihini bilen ve ona sahip çıkan biri, insanlığın gelişim sürecinde kendi toplumunun yerini belirler.
11. Diğer insan, toplum ya da milletlerle ilişkilerde temel değerlerin oluşmasında katkıda bulunur.

9. Atatürk'ün Tarih Öğrenimine Verdiği Önem

Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur.

Tarihini bilmeyen milletler başka milletlerin avı olur.

Etkinlik Sayfam

Atatürk'ün "..... Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." sözünü yorumlayınız.

Notlarım

---

10. Tarihi Olayların Değerlendirilmesi

Tarihçi, tarihi bir olayı değerlendirirken olayı o günün değer yargıları içerisinde ele almalıdır.

11. Tarihi Bilgilerin Değişebilir Özelliği

Bunları Biliyor Musun?

Yakın zamana kadar Osmanlı Devleti'nde ilk paranın Orhan Gazi zamanında bastırıldığı görüşü kabul edilirken, yapılan araştırmalar sonucunda bulunan yeni bir para ile bunun Osman Gazi döneminde gerçekleştiği kesinleşti.

12. Tarihe Adanmış Bir Ömür: Halil İnalçık

Örnek

Bir tarihi olayın tam olarak ortaya konulmasında aşağıdakilerden hangisi en az önemlidir?

- A) Olayda etkin olan insanlar
- B) Olayın sebep ve sonuçları
- C) Kendi dönemindeki etkisi
- D) Günümüzde önemli olması
- E) Meydana geldiği zaman ve yer

Çözüm :

Tarihi olaylar, geçmiş ile ilgilenmektedir. Doğru cevap D şıkkıdır.

Örnek

Aşağıdakilerden hangisi Türklerin kullandığı takvimler hakkında söylenemez?

- A) Türkler, Müslüman olduktan sonra Hicri takvimi kullanmışlardır.
- B) Tanzimat'tan sonra Rumi takvim kullanılmıştır
- C) Miladi takvimin başlangıcı Hz. İsa'nın doğumudur.
- D) Hicri takvim Güneş Yılı esaslıdır.
- E) 12 Hayvanlı takvimi başka uygarlıklarda kullanmışlardır.

Çözüm :

Hicri takvim Güneş Yılı değil, Ay Yılı esaslıdır. Cevap D şıkkıdır.

Notlarım

■ Tarih Yazıcılığı

Tarih Yazıcılığının Gelişimi

1. Rivayetçi (Hikayeci) Tarih

Helenizm devrinde ortaya çıkmıştır.

Örnek: Homeros'un İlyada ve Odessa Destanı

2. Öğretici (Pragmatik) Tarih

Örnek: Thukydides

3. Neden Nasılcı (Araştırmacı) Tarih

Olayları neden - nasıl sorularıyla araştırır.

■ Türklerde Tarih Yazıcılığı

a. Osmanlılar Döneminde Tarih Yazıcılığı

Osmanlı Devleti'nde Tarih yazıcılığı devlet politikası doğrultusunda yapılmıştır.

Amaçları

- Devletin başarılarının gelecek nesillere aktarılması.
- Devletin uygulamalarına yönelik çıkabilecek iddialara karşı kanıt oluşturma.

İlk vakanüvis Halepli Mustafa Naima Efendi'dir.

- Oruç Beğ
- Peçevi
- Ahmet Cevdet Paşa

Haydi Sen Yap

Osmanlı Devleti'nde tarihçilerin devletten maaş alan birer memur gibi olmasının tarih yazıcılığına etkilerini tartışınız.

b. Cumhuriyet Döneminde Tarih Yazıcılığı

Bu dönemde tarih anlayışında Atatürk'ün büyük rolü vardır.

Notlarım

Çöz Öğren

Dürüst, düşünceli, değerli hükümdar Sultan Selim yüzüne düzen verme kaygısını kendisine dert edinmiş bulunuyordu. Saltanat törelerine göre davranışlarını düzenlemeyi kendine adet edinmişti.

Yukarıdaki metinde hangi tarih yazıcılığını örnek vermiştir?

- A) Hikayeci Tarih
B) Öğretici Tarih
C) Araştırmacı Tarih
D) Sosyal Tarih
E) Genel Tarih

Örnek

Herodotos'tan önce tarihi olayların oluşuna ilişkin birtakım listeler, kronoloji cetvelleri ve yıllıklar düzenlenmiş olduğu halde, tarih biliminin öncüsü olarak Herodotos gösterilmektedir.

Herodotos'un tarih biliminin öncüsü olarak kabul edilmesinde, aşağıdakilerden en çok hangisinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Araştırarak ve yansız olmaya çalışarak yazması
B) Pek çok tarihi olayı bizzat yaşamış olması
C) Tarihi olayların kimler arasında ve ne zaman olduğunu belirtmesi
D) Tarihi olayları kronolojik sıraya göre vermesi
E) Olayların geçtiği yerleri gezip görmesi

Çözüm :

Herodot, Hikayeci (Rivayetçi) tarihçilik yapmıştır. Bu tür tarihçilikte olaylar verilirken yorum yapmadan verilir. "Araştırarak ve yansız olmaya çalışarak" demesinden dolayı cevap A şıkkıdır.

Notlarım

Tarihin Faydalandığı Bilim Dalları

Dikkat

Yazının icadından önceki devirlere "Tarih Öncesi Çağlar", yazının icadından sonraki devirlere "Tarihi Çağlar" denir. Yardımcı bilimlerin inceleme alanlarına bakarken bu bilgi ışığında hangi çağlarda hangi bilim dallarından yararlandığına dikkat edilmesi gerekir. Örneğin Taş Devri tarih öncesi bir çağ olduğundan ve yazı olmadığından paleografya biliminden bu devirde yararlanılmaz.

Arkeoloji

Haydi Sen Yap

Tarih biliminin tarih öncesi çağlara ait araştırmalarında özellikle arkeoloji biliminden yararlanmasının nedenlerini düşünelim.

Antropoloji

Four horizontal light blue bars for writing notes on Anthropology.

Etnografya

Four horizontal light blue bars for writing notes on Ethnography.

Notlarım

Four horizontal light blue bars for writing notes in the 'Notlarım' section.

Epigrafya

Two horizontal light blue bars for writing notes on Epigraphy.

Paleografya

Two horizontal light blue bars for writing notes on Paleography.

Nüvizmatik (Meskukat)

Etkinlik Sayfam

İlk medeniyetlere ait paraların uygarlıkların hangi özellikleri hakkında bilgi verdiğini düşünelim.

Kronoloji

Filoloji

Diller.

Heraldik

Mühür ve armalar.

Notlarım

Coğrafya

Yaşanılan bölgeler

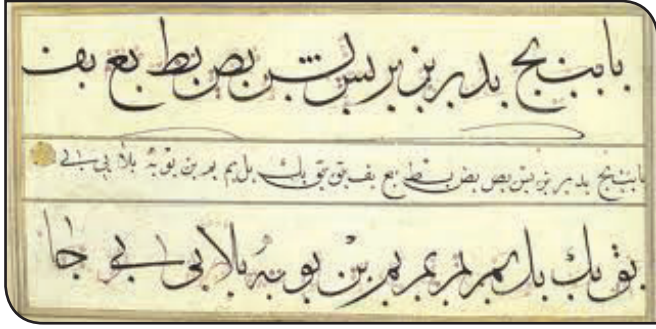
Sosyoloji

Toplumsal yapıyı açıkla.

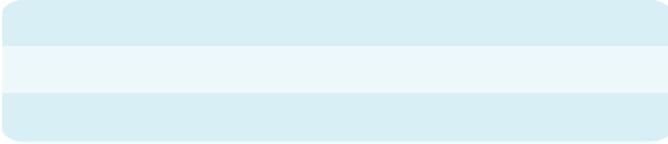

Diplomatik

Belgeler ve yazışmalar.

Kimya

İstatistik

Veri toplama, yorumlama.

Ülke	Askeri Kayıp	Sivil Kayıp	Toplam
SSCB	8,668,000	19,900,000	25,568,000
Çin	1,324,000	10,000,000	11,324,000
Almanya	3,250,000	3,810,000	7,060,000
Polonya	850,000	6,000,000	6,850,000
Japonya	1,506,000	300,000	1,806,000
Yugoslavya	300,000	1,400,000	1,700,000
Romanya	520,000	465,000	985,000
Fransa	340,000	470,000	810,000
Macaristan	?	?	750,000
Avusturya	380,000	145,000	525,000
Yunanistan	?	?	520,000
İtalya	330,000	80,000	410,000
Çekoslovakya	?	?	400,000
İngiltere	326,000	62,000	388,000
ABD	295,000	-	295,000
Hollanda	14,000	236,000	250,000
Belçika	10,000	75,000	85,000
Finlandiya	79,000	-	79,000
Kanada	42,000	-	42,000

Notlarım

Hindistan	36,000	-	36,000
Avustralya	29,000	-	29,000
İspanya	12,000	10,000	22,000
Bulgaristan	19,000	2,000	21,000
Yeni Zelanda	12,000	-	12,000
Güney Afrika	9,000	-	12,000
Norveç	5,000	-	5,000
Danimarka	4,000	-	4,000

II. Dünya Savaşı sonunda yaklaşık 61.000.000 kişi hayatını kaybetmiştir.

Örnek

Osmanlı tarihinin açıklanmasında aşağıdaki bilim dallarından hangisi tarihe diğerlerinden daha az yardımcı olur?

- A) Nüvizmatik B) Diploması C) Coğrafya
D) Arkeoloji E) Sosyoloji

Çözüm :

Arkeoloji daha çok tarih öncesi devirlere ait araştırmalarda kullanılır. Cevap D şıkkıdır.

Notlarım

Çöz Öğren

Tarihe yardımcı bilimlerden aşağıda verilenlerden hangileri birbirine ters düşmektedir?

- A) Epigrafya - Diploması
B) Sosyoloji - Filoloji
C) Nüvizmatik - Heraldik
D) Arkeoloji - Epigrafya
E) Felsefe - Antropoloji

Dikkat

Araştırmalarda Tarih bilimine Hukuk, Felsefe, Edebiyat, Kimya, Sanat Tarihi, İktisat vb. bilim dalları da yardımcı olmaktadır.

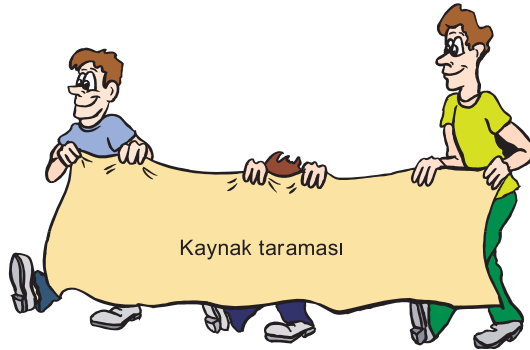
Etkinlik Sayfam

Tarihi bir konu belirleyerek hangi yardımcı bilim dallarını kullanabileceğinizi açıklayınız.

Haydi Sen Yap

Şahit olduğunuz bir olayı Hikâyeci Tarih Yazarlığı unsurlarını dikkate alarak yazınız.

Tarihi olayları araştıran bir tarihçi yukarıdaki verilenleri hangi sırayla takip eder, yazınız.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Etkinlik Sayfam

Yukarıda verilen açıklamaları soldaki kavramlara eşleştiriniz.

Aşağıda verilen Yapılandırılmış Grid'de (Kareleme), numaralandırılmış kutucuklarda tarih bilimiyle ilgili bazı terimler verilmiştir.

Aşağıda verilen soruları kutucuk içerisinde verilen kavramlara göre cevaplandırınız.

1	Vakanüvis	2	Mısır	3	Miladi	4	Asya Tarihi
5	Olay	6	Epigrafya	7	Paleografya	8	Tasnif
9	Rumi	10	Olgu	11	Tenkrit	12	Sümer

1. Tarih boyunca kullanılan yazı ve alfabeleri inceleyen bilim dalı, yukarıdakilerden hangisiyle adlandırılmıştır?

.....

2. Etkileri kısa sürelerde görülebilen gelişmeler, yukarıdaki kavramlardan hangisiyle adlandırılabilir?

.....

3. Yazıtlar, tabletler, kitabeler gibi belgeler, yukarıdaki tarihe yardımcı bilimlerden hangisiyle incelenebilir?

.....

4. Tarihi araştırmalarda elde edilen farklı nitelikteki kaynaklara ilk önce uygulanacak işlem yukarıdakilerin hangisiyle adlandırılır?

.....

5. Güneş takvimini icat eden topluluğun ismi hangi kutucukta doğru olarak verilmiştir?

.....

6. Osmanlı Devleti'nde, XVII. yüzyıldan itibaren vergilerin toplanmasını kolaylaştırmak amacıyla uygulanan takvim yukarıdakilerden hangisiyle adlandırılmıştır?

.....

7. Yukarıdaki kavramlardan hangisi bir mekana göre sınıflandırma örneğidir?

.....

8. Yukarıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde resmi devlet tarihçilerine verilen unvanın adıdır?

.....

Ne Kadar Öğrendim?

1. Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları doldurunuz.

- A. Tarihi süreç içinde kısa süreli olarak ortaya çıkan anlık gelişmelere ..... denir.
- B. Destanlar, atasözleri, araç – gereç, giyim eşyaları ..... belgeler olarak kabul edilir.
- C. Eldeki belgelerin ve bilgilerin doğruluğunu araştırıp, yanlış bilgileri ayıklayan tarih bilimi yöntemine ..... denir.
- D. Olayların hikaye yoluyla anlatıldığı daha çok efsanelere yer verilen tarih yazıcılığına ..... tarih denir.
- E. .... toplumların örf, adet ve gelenek gibi öz kültürlerini inceler.
- F. .... kazılar sonucunda ortaya çıkarılan insan iskeletlerini inceleyerek insan ırklarını sınıflandırır.
- G. Miladi takvim ile ..... takvim arasında 622 yıllık bir fark bulunur.
- H. Paleografya ..... inceleyen bilim dalıdır.
- I. CD, film, fotoğraf, resim gibi kaynaklara ..... kaynak denir.
- İ. Bilgi ve verilerin sınıflandırılıp tahlil ve tenkitlerinin yapılmasından sonra bir araya getirildiği aşama ..... 'tir.
- J. Antropoloji ..... bilimdir.
- K. Hikayeci tarihin öncüsü ..... 'tur.
- L. .... belgeleri şekil ve içerik bakımından değerlendirir.

2. Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

- A. Tarihi olayların oluşumunda coğrafyanın etkisini açıklayınız.

- B. Birinci elden kaynaklar hangileridir?

- C. Malzemenin türüne göre kaynakları sınıflandırınız.

- D. Tasnif nedir? Açıklayınız.

- E. Dış tenkit nedir? Sadece dış tenkit yapılarak bir eserin kaynak olabileceğine karar verilebilir mi? Açıklayınız.

- F. Türklerin kullandığı takvimleri yazınız.

G. Miladi takvim ile Hicri takvim arasındaki farklar nelerdir?

H. Tarihi bilgilerin değişebilir özelliğine örnek veriniz.

I. Öğretici tarih yazıcılığının özelliklerini yazınız.

İ. Büyük Selçuklu Devleti'ne ait paralardan hangi bilgilere ulaşılır?

3. Aşağıdaki cümleleri doğru - yanlış olarak değerlendiriniz. (D - Y)

- Hayat içinde tek tek meydana gelen değişmelere olay denir. ( )
- Tahlil, tarihe kaynaklık edebilecek her türlü bilgi ve verilerin toplanması aşamasıdır. ( )
- Hikayeci tarih yazıcılığı XIX. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmıştır. ( )
- Heraldik armaları inceleyen bilim dalıdır. ( )
- Fermanlar birinci elden kaynaklardır. ( )

4. Tarih öğrenmenin faydalarını yazınız.

5. Olay ile olgu arasındaki farkı açıklayınız.

6. Tarihçilerin objektif olmak için dikkat etmesi gereken hususları yazınız.

Ünite Özetim

- Tarih geçmişteki olayları yer – zaman, sebep-sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayanarak inceleyen objektif bir bilim dalıdır.
- Tarih biliminde olaylar tekrarlanmadığı için deney ve gözlem metodu kullanılamaz, yeni bilgiler eski bilgileri değiştirebildiği için kesin kurallar konulamaz.
- Tarihi olayları objektif değerlendirmek için kendi siyasi, dini görüşlerini yansıtmaz, farklı kaynaklardan yararlanır, olayı olayın yaşandığı döneme göre inceler, olayın üzerinden belli bir süre geçmesini bekler.
- Tarih biliminde sırasıyla kaynak arama, tasnif, tahlil, tenkit ve sentez yöntemi kullanılır.
- Tarih araştırma ve incelemesini kolaylaştırmak için tasnif (sınıflandırma) yapılır. Tasnif zamana, mekana ve konuya göre üçe ayrılır.
- Türkler On İki Hayvanlı, Hicri, Celali, Rumi ve Miladi takvimi kullanmışlardır. Türklerin kendilerine ait On İki Hayvanlı takvimi yapmaları ve kullanmaları astronomide geliştiklerine kanıttır.
- Tarih geçmişten ders çıkarmamızı, millet sevgimizin güçlenmesini, birlik beraberliğimizi güçlendirmemizi sağlar.
- Tarih yazıcılığı Rivayetçi, Pragmatik ve Araştırmacı tarih olarak gelişme göstermiştir.
- Osmanlı Devleti'nde tarih yazıcılığı devlet politikası doğrultusunda yapılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde tarihi araştırmalara büyük önem verilmiş ve bu doğrultuda Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.
- Tarih biliminde araştırmalarda Arkeoloji, Antropoloji, Etnografya, Epigrafya, Paleografya, Nümizmatik, Kronoloji, Filoloji, Heraldik, Coğrafya, Sosyoloji, Diplomatik, Kimya ve İstatistik gibi bilim dallarından faydalanılır.

Ünite Değerlendirme

1. Tarih öncesi dönemler hakkında araştırma yapmak isteyen bir tarihçi aşağıdaki tarihe yardımcı bilimlerden hangisinden yararlanmak zorundadır?

- A) Arkeoloji B) Nüvizmatik C) Epigrafya
D) Paleografya E) Heraldik

2. Mısır papirüslerinin incelenmesinde,

- I. Paleografya
II. Filoloji
III. Antropoloji
bilim dallarının hangilerinden yararlanılması gerekmektedir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

3. Atatürk'ün, "Tarih, gerçekleri tarif eden bir sanat değil, gerçekleri belirten bir bilim olmalıdır." ifadesinde tarih biliminin,

- I. Belgelere dayanma
II. Geçmişini inceleme
III. Objektif olma
özelliklerinden hangileri doğrudan vurgulanmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

4. İlk Çağ'da Mezopotamya uygarlıklarından olan Asurlular, Anadolu ile yaptıkları ticaret vasıtasıyla bu bölgeye yazıyı getirmişlerdir.

Bu döneme ait bir tabletin incelenmesinde,

- I. Nüvizmatik
II. Filoloji
III. Paleografya
bilim dallarından hangilerine başvurulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

5. 1243'te yapılan Köseadağ Savaşı'nı Anadolu Selçuklu Devleti'nin kaybetmesiyle birlikte Anadolu Türk siyasi birliği bozulmuş ve Anadolu'da Fetret Dönemi başlamıştır.

Bu bilgide tarih biliminin,

- I. Neden – sonuç ilişkisini kurma
II. Belgelere dayanma
III. Yer ve zaman belirtme

özelliklerinden hangilerinin bulunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

6. Aşağıdaki yardımcı bilim dallarından hangisi tarihi buluntuların yaşını tespit etmede kullanılır?

- A) Kronoloji B) Diplomasi
C) Coğrafya D) Kimya
E) Etnografya

7. Aşağıdakilerden hangisi tarihi olayların araştırılmasında başvurulan yollardan biri olamaz?

- A) Kronoloji ve coğrafyadan yararlanma
B) Kaynak taraması yapma
C) Buluntuları inceleme
D) Deney yapma
E) Olaylar arasında ilişki kurma

8. Osmanlı Tarihi'nde ilk paranın Orhan Bey dönemine ait olduğu bilgisinin daha sonra Osman Bey dönemi olarak değişmesi aşağıdakilerden hangisini doğrular?

- A) Olayın geçtiği yer ve zaman belli olmalıdır.
- B) Tarihi olaylarla ilgili kesin yargılar konulamaz.
- C) Tarihi olaylar meydana geldiği döneme göre değerlendirilmelidir.
- D) Tarih objektif olmalıdır.
- E) Tarihi olaylar deneylerle ispat edilmelidir.

9. Meşhur Tarihçi Will Durant "Biri bana tarihin rastlantılar demeti olduğunu söyleyince onun kafaca tembel veya düşük düzeyde olduğundan kuşkulandım." demiştir.

Bu yargıya dayanarak;

- I. Tarihte rastlantılar da olabilir.
  - II. Tarih zeki insanların uğraştığı bir bilimdir.
  - III. Tarihi olayların sebep - sonuçları vardır.
- hangisi yada hangilerine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I ve III

10. Geçmişte yaşanmış bir tarihi olay hakkında bilgi vermek isteyen tarihçi aşağıdakilerden hangisini yöntem olarak kullanamaz?

- A) Yazılı ve yazısız belgeleri değerlendirme
- B) Tarafsızlık esasını gözetme
- C) Kaynakların doğruluğunu araştırma
- D) Deney ve gözlem metodunu kullanma
- E) Olaylar arasında neden - sonuç ilişkisi kurma

11. Tarihte kısa sürede ortaya çıkan ve bir defada olup biten gelişmeler "olay", olaylara bağlı olarak zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler ise "olgu" olarak tanımlanır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi olgudur?

- A) İstanbul'un fethedilmesi
- B) Genç Osman'ın öldürülmesi
- C) Kadeş Savaşı'nın yapılması
- D) Mısır'ın alınması
- E) Akdeniz ticaretinin önem kaybetmesi

12. Tarih, insan topluluklarının geçmişteki faaliyetlerini, yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak araştıran sosyal bir bilimdir.

Yukarıdaki tanımda tarih biliminin hangi özelliğine değinilmemiştir?

- A) Geçmişini incelemesi
- B) Yer göstermesi
- C) Neden - sonuç ilişkisi kurması
- D) Kaynaklara dayanması
- E) Zaman belirtmesi

13. Aşağıdakilerden hangisi, Tarih biliminin özellikleri arasında yer almaz?

- A) Olayların günümüz koşulları ile değerlendirilmesi
- B) Olaylar arasında neden - sonuç ilişkisi kurulması
- C) Olayları anlatırken yer ve zaman belirtilmesi
- D) Olayların incelenmesinde yazılı ve yazısız belgelerden yararlanılması
- E) Geçmişteki olayların incelenmesi

14. Tarihi olayları birbirinden ayırmak mümkün olmadığı halde tarihin çağlara ayrılmasının temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olaylar arasında neden - sonuç ilişkisi kurmak
- B) Olayların incelenmesini ve öğretilmesini kolaylaştırmak
- C) Toplumsal ilişkilerin gelişimini belirlemek
- D) Olayları bir bütün olarak incelemek
- E) Belgelerin bulunmasını sağlamak

15. I. Tasnif
II. Tahlil
III. Sentez
IV. Tenkit
Tarih araştırmalarında kullanılan yukarıdaki yöntemlerin sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde doğru gösterilmiştir?
- A) I, II, III ve IV
B) I, II, IV ve III
C) II, III, I ve IV
D) III, II, IV ve I
E) IV, II, III ve I

16. Tarih araştırmalarında olay ve olgu arasındaki fark göz önüne alındığında aşağıdakilerden hangisinin tarihi olay olduğu söylenebilir?
- A) Demokrasi'nin gelişmesi
B) İstanbul'un Fethi
C) Anadolu'nun Türkleşmesi
D) İnsan Haklarının Gelişmesi
E) Bilimsel çalıřmalara önem verilmesi

17. Aşağıdakilerden hangisi tarihin mekana ve zamana göre sınıflandırması ile ilgili değildir?
- A) Avrupa Tarihi
B) Asya Tarihi
C) Orta Çağ Tarihi
D) İslam Tarihi
E) XIX. Yüzyıl Tarihi

18. Tarih bilgilerinde kesinlik olmaması,
I. Araştırmacı sayısının fazla olması,
II. Gözlem ve deneyin yapılmaması,
III. Geçmişte yaşanan gelişmelerin incelenmesi durumlarından hangileriyle açıklanabilir?
- A) Yalnız II
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

19. Tarih biliminin sosyal bir bilim olarak nitelendirilmesinde, aşağıdaki özelliklerden hangisi etkili olmuştur?
- A) Olaylara objektif yaklaşması
B) Geçmişini inceleyen bir bilim olması
C) Pozitif bir bilim olması
D) İnsan faaliyetlerini incelemesi
E) Deney ve gözleme yer vermesi

20. Bir olayı kendisinden önceki olayın sonucu ve kendisinden sonraki bir olayın nedeni olarak gören tarih çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Hikayeci Tarih
B) Bilimsel Tarih
C) Pragmatik Tarih
D) Sosyal Tarih
E) Kültürel Tarih

21. Aşağıdakilerden hangisi paleografya biliminin ilgi alanına girmez?

- A) Mağara resimleri
- B) Sümer kil tabletleri
- C) Mısır papirüsleri
- D) Hitit Anaları
- E) Orhun Abideleri

22. Tarih biliminde yazılı kaynaklar, yazısız kaynaklara göre daha aydınlatıcı bilgiler içerir.

Bu bilgilere dayanarak,

- I. Fermanlar
- II. Kabartmalar
- III. Çanak ve çömlekler
- IV. Heykeller

kaynaklarından hangilerinin daha kesin bilgiler verdiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I, II, III
- E) II, III, IV

23. Tarihin sınıflandırma alanlarıyla ilgili aşağıdaki kavram ve örnek eşleştirmeden hangisi yanlıştır?

<u>Kavram</u>	<u>Örnek</u>
A) Sosyal Tarih	- Türklerde aile yaşantısı
B) Siyasi Tarih	- Osmanlı Devleti Tarihi
C) Özel Tarih	- Türk Tarihi
D) Uygarlık Tarihi	- İslam Medeniyeti Tarihi
E) Hikayeci Tarih	- Türk Diploması Tarihi

24. Bir kazı bölgesinde bulunan aşağıdaki eserlerden hangisi, tarihin aydınlatılmasında tarihçiye daha çok yardımcı olur?

- A) Taştan yapılmış baltalar
- B) Üzerinde imparator portresi bulunan bakır paralar
- C) Üzerinde bitki motifi bulunan eşyalar
- D) Kemikten yapılmış balık oltaları
- E) Demir mızraklar

25. Aşağıdakilerden hangisi Türklerin İslamiyet'i kabulüyle kullanmaya başladıkları takvimdir?

- A) On iki Hayvanlı Türk Takvimi
- B) Hicri Takvim
- C) Rumi Takvim
- D) Celali Takvim
- E) Miladi Takvim

Notlarım

A large rectangular area with horizontal light blue and white stripes, intended for writing notes.

A large empty rectangular box with a thin blue border, intended for additional notes or a drawing.